

АЛЬБОМ ФОТОГРАФІЙ СЕЛА БІЛОГОРОДКА З ФОНДУ АРХІТЕКТОРА ПАВЛА АЛЬОШИНА

Олена МОКРОУСОВА

*Київський науково-методичний центр по охороні, реставрації та використанню пам'яток історії, культури і заповідних територій,
вул. Спаська, 12, 04070, м. Київ, Україна, e-mail: arcmouse@gmail.com*

Стаття присвячена матеріалам рідкісного фотоальбому, що зберігається в особовому фонді архітектора Павла Альошина у Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України (м. Київ). Павло Альошин (1881–1961) належить до видатних українських творців. Фонд архітектора є одним з найбільш насичених особових фондів митців України. Крім текстових документів та креслень, збереглася велика кількість різноманітних фотографій. Вони мають значну роль для вивчення київської забудови XIX–середини XX ст.

В саморобному недатованому альбомі з архівної справи “Елементи с. Білогородка Київської області: церков, розкопки та ін.” представлено 10 фотографій: загальний вигляд дерев'яної церкви, портал з призьбою та інтер'єри, загальні види села з валами, фрагменти археологічних розкопок. Одна із світлин змальовує самого Павла Альошина в групі з іншими особами. Достеменно невідомо, коли архітектор відвідав Білогородку, але його інтерес до пам'яток старовини засвідчений багатьма документами.

Давньоруське місто Белгород під Києвом на початку XX ст. стало одним з найважливіших об'єктів археологічних досліджень. Інтерес до нього з'явився завдяки розкопкам Вікентія Хвойки, що розпочалися у 1909 р. Значну увагу вивченню Білогородки приділяв Київський відділ Імператорського військово-історичного товариства, який фінансував дослідження. Археологічні розкопки мали значний резонанс в суспільстві, тому Київський відділ ІВІТ організував туди екскурсійні поїздки. Учасником однієї з таких екскурсій був і Павло Альошин, чиї якісні фотографії слугували виразними ілюстраціями до описів розкопок, що збереглися у тогочасній пресі та в окремих брошурах.

Окрім дореволюційного альбому, в архівній справі міститься ще 17 чорно-білих невідданих та недатованих фотографій, зроблених наприкінці 1920-х–1930-х рр. Вони фіксують якусь місцевість поза містом, фундаменти будівлі, але не мають відношення до Білогородки. Атрибуція цих світлин залишається перспективною.

Проаналізований альбом фотографій П. Альошина є вкрай важливим візуальним джерелом для реконструкції перших розкопок в літописному Белгороді і засвідчує значний інтерес суспільства початку XX ст. до археологічних досліджень.

Ключові слова: Павло Альошин, фотоальбом, світлина, Білогородка, археологічне дослідження, розкопки, екскурсія.

Павло Федотович Альошин (1881–1961) належить до найвідоміших українських архітекторів. Він працював над розвитком Києва майже 60 років, починаючи зі студентської лави і до самої смерті. Крім окремих знакових будівель (Педагогічний музей, особняк Ковалевського, Ольгинська гімназія – Академія наук, будинок лікарів по вул. В. Житомирській, 17, де він сам прожив понад 30 років), запроєктував і побудував ще кілька десятків будинків. Брав участь в архітектурних конкурсах, займався системним опрацюванням цілих кварталів (один з них – у самому центрі Києва – носить неофіційну назву “Альошинський”). Впливав архітектор

Рис. 1. Павло Федотович Альошин (1881–1961). Світлина 1910-х рр.
Fig. 1. Pavlo Fedotovych Alosyn (1881–1961). The photo of 1910s

на розвиток міста і обіймаючи численні посади, працюючи експертом і консультантом на багатьох об'єктах. Після війни завдяки його проектній діяльності відновлено найважливіші для Києва пам'ятки архітектури – університет, колишні Інститут шляхетних дівчат та Маріїнський палац. Як професор Київської академії мистецтв виховав учнів, багато з яких стали відомими архітекторами – Й. Каракіс, В. Заболотний, П. Юрченко та інші (рис. 1).

Фонд архітектора Павла Альошина в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України (ЦДАМЛМ), складається з більше ніж тисячі архівних справ (1094). Це один з найбільш насичених особових фондів митців України, сформований за матеріалами, переданими дружиною архітектора за його заповітом. Колекція складається з текстових документів та креслень. Крім того, збереглася велика кількість фотографій. Вони переважно представлені у змішаних справах, в яких поряд з фотознімками містяться графічні та текстові матеріали. Лише незначну кількість справ формують виключно світлини. Їхня географія доволі широка – це, звичайно, Київ, Москва, Санкт-Петербург, села навколо Києва, навіть зарубіжні країни: Греція, Італія, Англія тощо.

Окремі фотографії виконані професіоналами, але більшість є любительськими, тому вони не завжди якісні. Можна припустити, що деякі світлини робив сам архітектор – людина різнобічна за інтересами, не тільки проектувальник і будівельник, а й дослідник архітектури, колекціонер й бібліофіл. Відомо, що він захоплювався фотографуванням архітектури, мав професійний для 1910-х рр. фотоапарат. Для істориків архітектури та міського життя і побуту середини XIX–XX ст. фотографічні зображення є найважливішим візуальним джерелом. Роль фотографій з фонду П. Альошина для вивчення київської забудови була вже простежена [Мокроусова, 2014, с. 384–392; 2013, с. 305–315].

Поза увагою в минулих публікаціях та виступах на конференціях залишився саморобний альбом фотографій селища Білогородка, на жаль, недатований та непроанотований в архівній справі “Елементи с. Білогородка Київської області: церков, розкопки та ін.” [ЦДАМЛМ, ф. 8, оп. 1, спр. 1071, 27 арк.]. Лише на обкладинці зроблено напис олівцем у дореволюційній орфографії: “с. Белгородка. Киевская обл.” Припускаємо, він становить значний інтерес для вивчення історії археології. В альбомі представлено 10 фотографій, наклеєних на картон: загальний вигляд дерев'яної церкви (рис. 2), портал з призьбою (рис. 3) та інтер'єри (різні царські врата (рис. 4), три ікони (рис. 5), загальні види села з валами (рис. 6; 7), фрагменти археологічних розкопок (рис. 8). Одна із світлин змальовує і самого Павла Альошина в групі з іншими особами, зокрема священником місцевої церкви (рис. 9). Звичайно, ми не могли пройти повз такий цікавий сюжет, хоча достеменно невідомо, коли архітектор відвідав Білогородку – письмові згадки про цю екскурсію у його документах не виявлено. Але про його інтерес до пам'яток старовини знаємо з багатьох документів.

Загальний перебіг можливих подій ми можемо уявити завдяки історичному контексту – матеріалам початку XX ст., присвяченим Білогородці, а також – монографії доктора історичних наук Лариси Федорової про роль Київського воєнно-історичного товариства в пам'яткоохоронному і краєзнавчому русі Наддніпрянської України початку XX ст. [Федорова, 2005].

Рис. 2. Загальний вигляд дерев'яної церкви у Білгородці. Фото 1910-х рр.

Fig. 2. The general view of the wooden church in Bilohorodka. The photo of 1910 s

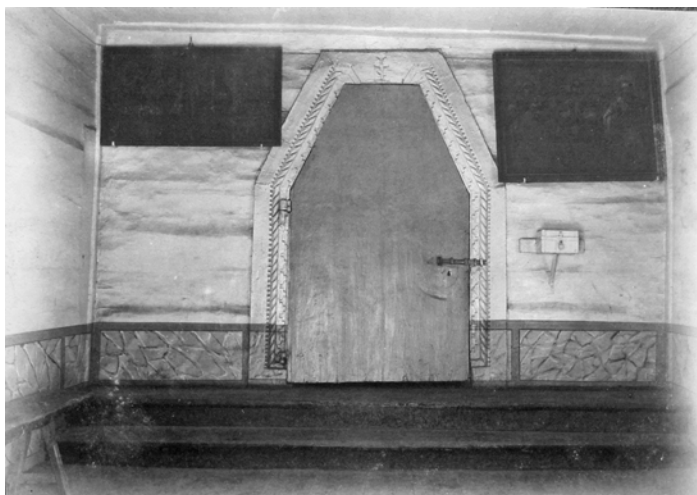

Рис. 3. Портал дерев'яної церкви у Білгородці. Фото 1910-х рр.

Fig. 3. The wooden church portal in Bilohorodka. The photo of 1910s

Як відомо, Білгородка – це давньоруське місто Белгород, розташоване на захід від Києва всього у 10 км, на березі р. Ірпінь. Замок, оточений подвійним валом, заснований наприкінці X ст. князем Володимиром Святославовичем. За легендами, тут до охрещення князь утримував свій гарем. З археологічної точки зору Белгород вивчений непогано, тому ми не будемо зупинятися на результатах численних розкопок.

Місто, що неодноразово згадувалося у літописах, ще у середині XIX ст. привернуло до себе увагу суспільства. Зокрема, літописні легенди про Белгород занотував доктор медицини Домінік П'єр Де Ля Фліз у *“Етнографічних описах селян Київської губернії, переважно тих, які належать до Державних маєтностей, з історичними відомостями про традиції, пам'ятки й старожитності краю, з їхніми малюнками”* (видання 1854 р.) [Де Ля Фліз]. Л. Похилевич 1864 р. змалював літописну історію, але зазначив: *“Из древностей Белгорода ничего не осталось, кроме двойных высоких валов, из коих в среднем, или внутреннем, где сейчас церковь, был по преданию Владимиров замок”* [Сказания..., 1864, с. 26]. Невдовзі, 1877 р., Історичне товариство Нестора-літописця відрядило туди професорів університету В. Антоновича та І. Хрущова, які виявили рештки старовинних споруд, знайшли багато кахлів і склали плани укріплення. З того часу дослідження в Білгородці не проводили, доки влітку 1909 р. завідувач археологічного відділу Київського художньо-промисло-

вого і наукового музею і член Київського відділу ІВІТ Вікентій Хвойко не провів нове обстеження та археологічну розвідку [Федорова, 2005, с. 78–79]. Розкопки тут він здійснював і у наступні роки. Змальовуючи тодішні умови, археолог писав: *“В настоящее время все указанное пространство, окруженное как наружным, так и внутренним валом, за исключением места, принадлежащего церкви, застроено усадебными постройками и отведено под крестьянские огороды. Поэтому неудивительно, если производство раскопок... было сопряжено со значительными затруднениями, а подчас и с неприятными препятствиями. Но несмотря на все эти неудобства, стеснявшие иногда в самых интересных местах производство раскопок, исследование этой местности дало хорошие результаты”* [Хвойко, 1911, с. 76].

Рис. 4. Різьблені царські врата дерев'яної церкви у Білгородці. Фото 1910-х рр.

Fig. 4. The curved royal gates of the wooden church in Bilohorodka. The photo of 1910s

Рис. 5. Ікона з дерев'яної церкви у Білгородці. Фото 1910-х рр.

Fig. 5. The icon from the wooden church in Bilohorodka. The photo of 1910s

Значну увагу вивченню Білгородки як давнього укріпленого пункту приділяв Київський відділ Імператорського військово-історичного товариства, який у 1910–1914 роках фінансував там археологічні дослідження. Ще 1909 р. член відділу і редактор “Военно-історичного вісника” Борис Стеллецкий видав окремою брошурою нарис про розкопки та історію поселення [Стеллецкий, 1909]. Археологічні розкопки стали дуже популярними і мали значний резонанс, тому Київський відділ ІВІТ почав організовувати туди екскурсійні поїздки. Лекції та екскурсії взагалі становили важливу частину діяльності відділу. Розкопки в Києві та поза його межами, їхні огляди постійно згадувалися в місцевій пресі, навіть доволі детально змальовувалися.

Одна з таких екскурсій, докладний опис якої ми маємо, – вірогідно, перша за часом після розкопок В. Хвойки, – відбулася 11 жовтня 1909 р. Бажаючі збиралися у Боярці і звідти в екіпажах їхали до Білгородки. Десь на півдорозі зупинялися на перевалі, звідки вже відкривалася панорама села: “Спочатку можна различить лише церкву, белеющу на сером фоні гори, потім виясняються хати, дерева и, наконец, вали...”

К валам приходится ехать почти через всю нынешнюю Белгородку. В настоящее время это самое заурядное малороссийское село; разбросано оно на несколько верст, улицы кривыя, хаты-мазанки стоят внутри усадеб поодаль одна от другой; сады почти отсутствуют и, благодаря этому Белгородка не имеет того привлекательного вида, каким вообще славятся малороссийские села” [Зимин, 1909, с. 55].

Рис. 6–7. Загальний вигляд Білгородки з валами. Фото 1910-х рр.

Fig. 6–7. The general view of Bilohorodka with ramparts. The photo of 1910s

Після прибуття на місце група одразу попрямувала до місця розкопок, де під керівництвом В. Хвойки оглянула руїни собору та інші об'єкти. Після цього дивилися діючу церкву та старовинні предмети всередині (фотографії церкви, дерев'яного різьбленого іконостасу та ікон містить і альбом П. Альошина). Ця дерев'яна тридільна церква з невисокою дзвіницею присвячена, за відомостями Л. Похілевича, Воскресінню Христовому. Відносилася до 5 класу, при ній діяло одне з кращих в губернії приходських училищ [Сказання ..., 1864, с. 27]. Її датування Л. Похілевичу не відомо. За архітектурними особливостями, скоріш за все, вона зведена у XVIII ст.

Рис. 8. Фрагмент ділянки археологічних розкопок у Білгородці. Фото 1910-х рр.

Fig. 8. The detail of the archaeological excavations in Bilohorodka area. The photo of 1910s

Рис. 9. Павло Альошин з невідомим на розкопках у Білгородці. Фото 1910-х рр.

Fig. 9. Pavlo Alioshyn with unknown person at excavations in Bilohorodka. The photo of 1910s

Рис. 10–11. Фундаменти на неатрибутованій фотографії 1930-х рр.
Fig. 10–11. The basement in the unattributed photo of 1930s

Потім зроблено наукову доповідь, після якої детально оглянули вали із залишками дерев'яних укріплень. У розповіді про екскурсію зустрічаємо скарги на те, що давні вали розкопували селяни, свою справу робили також вітер і вода. Невдовзі від грізних валів не залишиться й сліду. О шостій вечора група повернулася до Києва, але дехто ще відвідав засідання Товариства Нестора-літописця, де професор В. Данилевич виголосив доповідь про розкопки в Білгородці.

Громадськість бачила користь від історико-археологічних екскурсій і взагалі від археологічних досліджень в романтичному дусі виховного розуміння історії. Зокрема, 1909 р. дехто С. Антепович, вірогідно, один з учасників поїздки до Білогородки (він її згадував), написав до газети "Киевлянин": *"Возможно широкое ознакомление с памятниками родной старины должно содействовать смягчению нравов, поддержанию и сохранению в чистоте веры отцов, святости любви к родной стране (...) Раскопки исторических памятников следует признать отраслью государственной деятельности. (...) Раскопку таких мест следует производить инициативой правительства и на средства разные, чтобы поскорее раскрыть светочи славного, минувшего, родного, в назидании живущему поколению и этим содействовать влиянию археологии на современность"* [Антепович, 1909, с. 3].

Аналогічні екскурсії на розкопки Воєнно-історичне товариство проводило неодноразово, зокрема 20 червня та 21–22 серпня 1910 р. В газеті "Киевлянин" опубліковано детальну інформацію про поїздки 6 липня 1914 р. [Федорова, 2005, с. 149]. В цьому випадку важливо, що це була вже не просто поїздки вузького кола фахівців чи ентузіастів, а справжня екскурсія великої групи з 70 осіб. Екскурсантів збирали на Єврейському базарі (сучасна площа Перемоги) і розмістили у кількох вантажівках, наданих з цією метою військовими. Серед учасників було чимало офіцерів з дамами та педагогів. Дорогою до учасників приєдналися й приватні автомобілі: *"Очень красивую картину представлял из себя большой караван автомобилей, когда ехал по просеке, соединяющей святошинское шоссе с Белгородкой"* [Н.Н., 1914, с. 4]. Кожен з учасників отримав пам'ятку, підготовлену в.о. секретаря ІВТ М. Маркевичем та видану редакцією "Военно-исторического вестника" [Наркевич, 1914]. На місці загальні історичні пояснення давав Л. Добровольський, а про деталі розкопок розповідала помічниця В. Хвойки археолог В. Козловська, яка саме вела там роботи. На обід група розмістилася в садибі дерев'яної сільської церкви, що стояла на місці давньоруського одноапсидного храму. Тут до відвідувачів на короткий час приєднався вже хворий В. Хвойко, власноруч зробивши кілька фотографій. *"Участники экскурсии особенно сердечно приветствовали пользующегося известностью археолога..."* [Н.Н., 1914, с. 4]. Був зроблений і кінематографічний знімок В. Хвойки з екскурсантами. Як бачимо, тодішні кияни приділяли значну увагу фіксації важливих подій свого буденного життя.

Отже, учасником однієї з таких поїздок і був Павло Альошин, чії фотографії можуть слугувати виразними ілюстраціями до наведених вище описів. Тим більше, що світлини з його альбому значно якісніші, ніж відбитки, що вміщені, наприклад, в книжці Б. Стеллецького або в тогочасній пресі [Археологические раскопки..., 1910, с. 273]. Точно датувати поїздки не можемо, але пора року на знімках, скоріше, літня¹. Тому першу згадану вище екскурсію у жовтні 1909 р. можна відкинути.

Окрім дореволюційного альбому, в архівній справі міститься ще 17 чорно-білих непідписаних та недатованих фотографій. Виходячи з їхньої якості, візуальних особливостей та одягу чоловіків на двох знімках, можна з'ясувати, що вони були зроблені наприкінці 1920-х–1930-х рр. Ці фотографії також фіксують село чи місцевість поза містом, розкриті фундаменти якоїсь будівлі (рис. 10) та деталі крупним планом. Точно атрибутувати ці фотографії ми не можемо, так само не знаємо, на підставі чого вони були об'єднані в одній справі з проаналізованим вище альбомом. На одній зі світлин можна побачити на горизонті доволі великі за розмірами споруди (рис. 11). Тобто фотографія, скоріше, зроблена десь на околиці Києва чи іншого великого міста (поки що атрибутувати його не вдалося). Отже, можна поставити під сумнів, що фото мають відношення до Білогородки.

Разом з тим відомо, що за радянських часів фахівці продовжували проводити в Білогородці археологічні розвідки та екскурсії. Зокрема, у звіті В. Козловської 1929 р. відмічено дві подорожі в червні місяці: *"Оглянуто місце Хвойчиних розкопів. Місце давнього колодязя, що його виявив В. Хвойко перед руїнами церкви "Апостолів" запало. У садибі сел[янина] Петра*

¹ Автор висловлює подяку Л. Федоровій за те, що вона звернула увагу автора та цю обставину.

Давиденка (на цьому місці у 1909 р. В. Хвойко знайшов західну частину фундаментів триапсидного храму [Хвойко, 1911, с. 78]. – О.М.) на шпиль над р. Ірпенем – оглянуто дві ями з рештками фундаментів стовпів литовського часу (господар розібрав цеглі на свої потреби), а на городі тут саме зібрано череп'я литовського часу. З північно-східного боку яра з джерелом на схід від садиби П. Давиденка, виявлено у горішній частині розріз землянки. Зафотографовано місце Хвойчиних розкопів, ями і сад[уба] П. Давиденка і вали” [НА ІА НАНУ, ф. ВУАК, спр. 521, арк. 73].

Підсумовуючи, відмітимо, що маленький епізод з життя відомого українського архітектора, зафіксований лише у фотографіях, дав поштовх для ширшого бачення ролі археологічних досліджень початку ХХ ст. у тодішньому суспільстві. Крім того, сам альбом фотографій є вкрай важливим візуальним джерелом для реконструкції перших розкопок в літописному Белгороді. Атрибуція світлин 1920–1930-х рр. має продовжитися і зможе доповнити аналіз фотографічних джерел з архіву Павла Альошина.

ЛІТЕРАТУРА

Антепович С. (1909). К раскопкам памятников Владимирской эпохи (письмо в редакцию) // Киевлянин. – № 281. – 11 октября. – С. 3.

Археологические раскопки в с. Белгородке (1910) // Иллюстрированное приложение к газете “Киевская мысль”. – № 34. – С. 273.

Зимин П. (1909). Археологическая экскурсия членов Киевского Отдела И.Р.В.И. Общества. Поездка в сел. Белгородку // Военно-Исторический Вестник. – № 5–6. – С. 55.

Де Ля Фліз Домінік П'єр. Етнографічний опис селян київської губернії // Изборник. – [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://litopys.org.ua/deflise/flise.htm>. – Назва з екрана.

Мокроусова О. (2014). Роль матеріалів архівного фонду архітектора Павла Альошина в атрибуції оформлення інтер'єрів особняка С. Могильовцева (“Шоколадного будинку”) // Фундатори музейних колекцій та реалії сучасного стану розвитку музейної справи. – К. – С. 384–392.

Мокроусова О. (2015). Фотографії та малюнки архіву Павла Альошина як джерело з історії архітектури Києва: нові знахідки та атрибуції // Софійські читання. – К. – С. 305–315.

НА ІА НАНУ. – Ф. ВУАК. – Спр. 521 [Джерело надано дослідницею Л. Томілович].

Н.Н. (1914). Экскурсия Императорского русского военно-исторического общества // Киевлянин. – № 176. – 8 июля. – С. 4.

Наркевич Н.Ф. (1914). Памятка для участников экскурсии киевского отдела имп. Русского военно-исторического общества. 1. Маршрутное обозрение по пути в Белгородку. – К. – 30 с.

Сказания о населенных местностях Киевской губернии или статистические, исторические и церковные заметки о всех деревнях, селах, местечках и городах, в пределах губернии находящихся (1864) / Собрал Л. Похилевич. – К.: Типография Киево-Печерской Лавры. – 763 с.

Стеллецкий Б. (1909). Белгородка (древний Белгород). – К. – 24 с.

Федорова Л. (2005). Київське військово-історичне товариство в пам'яткоохоронному і краєзнавчому русі Наддніпрянської України початку 20 ст. – К.: Інститут історії України. – 261 с.

Хвойко В. 1911 Древние обитатели Среднего Поднепровья и их культура в доисторические времена (по раскопкам). С приложение описания раскопок в ус. М.М. Петровского в г. Киеве и в с. Белгородка Киевского уезда. – К. – 101 с.

ЦДАМЛМ України. – Ф.8. – Оп. 1. – Спр. 1071.

REFERENCES

Antepovich, S. (1909). K raskopkam pamjatnikov Vladimirskoj jepohi (pis'mo v redakciju). *Kievljanin*, 281, 11 oktjabrja, 3 (in Russian).

Arheologicheskie raskopki v s. Belgorodke (1910). *Illjustrirovanное prilozhenie k gazete “Kievskaja mysl”*, 34, 273 (in Russian).

Zimin, P. (1909). Arheologicheskaja jekskursija chlenov Kievskogo Otdela I.R.V.I. Obshhestva. Pоеzdka v sel. Belgorodku. *Voенno-Istoricheskij Vestnik*, 5–6, 55 (in Russian).

De Lia Fliz, Dominik P'ier. *Etnohrafichniy opys selian kyivskoi hubernii*, available at: <http://litopys.org.ua/deflise/flise.htm> (in Ukrainian).

Mokrousova, O. (2014). Rol materialiv arkhivnoho fondu arkhitekтора Pavla Alos'hyna v atrybutsii oformlennia inter'ieriv osobniaka S. Mohylovtseva ("Shokoladnoho budynku"). *Fundatory muzeinykh kolektsii ta realii suchasnoho stanu rozvytku muzeinoi spravy*. Kyiv, 384–392 (in Ukrainian).

Mokrousova, O. (2015). Fotohrafii ta maliunky arkhivu Pavla Alos'hyna yak dzherelo z istorii arkhitektury Kyieva: novi znakhidky ta atrybutsii. *Sofiiski chytannia*. Kyiv, 305–315 (in Ukrainian).

Naukovyi arkhiv Instytutu arkheologii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. F. VUAK. Spr. 521 [Dzherelo nadano doslidnytseiu L. Tomilovych] (in Ukrainian).

N.N. (1914). Jekskursija Imperatorskogo russkogo voenno–istoricheskogo obshhestva. *Kievljanin*, 176, 8 ijulja, 4 (in Russian).

Narkevich, N.F. (1914). *Pamjatka dlja uchastnikov jekskursii kievskogo otdela imp. Russkogo voenno-istoricheskogo obshhestva. 1. Marshrutnoe obozrenie po puti v Belgorodku*. Kiev, 30 pp. (in Russian).

Pohilevich, L. (Ed.) (1864). *Skazanija o naseleennyh mestnostjah Kievskoj gubernii ili statisticheskie, istoricheskie i cerkovnye zametki o vseh derevnjah, selah, mestechkah i gorodah, v predelah gubernii nahodjashhihsja*. Kiev: Tipografija Kievo-Pecherskoj Lavry, 763 pp. (in Russian).

Stelleckij, B. (1909). *Belgorodka (drevnij Belgorod)*. Kiev, 24 pp. (in Russian).

Fedorova, L. (2005). *Kyivske voienno-istorychne tovarystvo v pam'iatkookhoronnomu i kraieznavchomu rusi Naddnyprianskoi Ukrainy pochatku 20 st.* Kyiv: Instytut istorii Ukrainy, 261 pp. (in Ukrainian).

Hvojko, V. (1911). *Drevnie obitateli Srednego Podneprov'ja i ih kul'tura v doistoricheskie vremena (po raskopkam). S prilozenie opisanija raskopok v us. M.M. Petrovskogo v g. Kieve i v s. Belgordka Kievskogo uezda* Kiev, 101 pp. (in Russian).

Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv-muzei literatury i mystetstva Ukrainy. F.8. Op. 1. Spr. 1071 (in Ukrainian).

Стаття: надійшла до редакції 11.10.2016
прийнята до друку 20.10.2016

BILOHORODKA VILLAGE PHOTO ALBUM FROM PAVLO ALIOSHYN THE ARCHITECT'S PERSONAL FUND

Olena MOKROUSOVA

*Kiev Scientific and Methodological Center for the protection,
restoration and use of the monuments of history, culture and reserved territories,
Spaska Str., 12, 04070, Kyiv, Ukraine, e-mail: arcmouse@gmail.com*

This article is devoted to rare photo album materials that is stored in the personnel Pavlo Alioshyn the architect's fund in the Central State Archive of Literature and Arts of Ukraine (Kyiv). Pavlo Alioshyn (1881–1961) belongs to the outstanding Ukrainian artists. The fund of the architect is one of the most rewarding personal funds of artists of Ukraine. Beside the text documents and drawings there are stored the large variety of photos. They have an important role to study the Kyiv area of the 19 mid–20th century.

In the undated self-made album from the "Elements of Kyiv region Bilohorodka village: churches, excavations and others" the archive case 10 photographs are presented: the general view of the wooden church portal with a mound of earth and interiors, common view of village with ground walls, pieces of the archaeological sites. One of the photos depicts Pavlo Alioshyn in a group with others. It is not known when the architect visited Bilohorodka, but his interest in ancient monuments witnessed with lots of documents.

The ancient city of Belgorod (Kyiv suburb) in the early XXth century was one of the most important objects of archaeological research. The interest in it appeared thanks to Vincent Khvoika's excavations that started in 1909. Kyiv department of the Imperial Military and Historical Society, which funded the study, paid

the special attention to the study of Bilohorodka. The archaeological excavations had the considerable resonance in the society that is why Kyiv department of IMHC organized the trips there. Pavlo Alioshin was one of the participants of those trips. His expressive quality photos served as illustrations for the descriptions of the excavations and were preserved in the contemporary press and some brochures.

In addition, the pre-revolutionary album the archival case contains 17 more black and white unsigned and undated photographs taken in the late 1920's–in the 1930's. They show some area outside the city, the bases of buildings but they are not related to Bilhorodka. The attribution of these photographs is still promising.

The analysed P. Alioshyn's photo album is the essential visual source to the reconstruction of the first excavations in the chronicle of Belgorod and demonstrates a significant public interest in archaeological research in the early XXth century.

Key words: Pavlo Alioshyn, photo album, photographs, Bilohorodka, archaeological research, excavation, trip.